PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW DZIAŁOWY · JĘZYK POLSKI · KLASA 2 LO I TECHNIKUM · ZAKRES PODSTAWOWY

Dział 1. Romantyzm – przełom i ballady

Spór klasyków z romantykami, światopogląd romantyczny, ballada jako gatunek synkretyczny (Romantyczność, Świtezianka, Lilije), Oda do młodości, sonet i Sonety krymskie. Dziewięć kart: teoria z wzorcowymi odpowiedziami, ćwiczenia, zadania typu maturalnego, dwie kartkówki (A i B) i sprawdzian (A i B) – z kluczem i zasadami oceniania.

Karta	Temat	Zadania
1	**Romantyzm – przełom i ballady – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka	4 zad. 14 pkt
2	**Romantyzm – przełom i ballady – ćwiczenia** Ćwiczę umiejętności z działu	5 zad. 25 pkt
3	**Romantyzm – przełom i ballady – zadania typu maturalnego** Polecenia i punktacja jak na maturze 2027	5 zad. 11 pkt
4	**Kartkówka 1: ballady i spór klasyków z romantykami – grupa A** 15 minut · 9 pkt	4 zad. 9 pkt
5	**Kartkówka 1: ballady i spór klasyków z romantykami – grupa B** 15 minut · 9 pkt	4 zad. 9 pkt
6	**Kartkówka 2: „Oda do młodości” i „Sonety krymskie” – grupa A** 15 minut · 9 pkt	4 zad. 9 pkt
7	**Kartkówka 2: „Oda do młodości” i „Sonety krymskie” – grupa B** 15 minut · 9 pkt	4 zad. 9 pkt
8	**Sprawdzian: Romantyzm – przełom i ballady – grupa A** 45 minut · 31 pkt	8 zad. 31 pkt
9	**Sprawdzian: Romantyzm – przełom i ballady – grupa B** 45 minut · 31 pkt	8 zad. 31 pkt

JAK KORZYSTAĆ Z ZESTAWU

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z działu i pokazuje wzorcowe odpowiedzi z wyjaśnieniem – od niej warto zacząć.
- Karta 2 to ćwiczenia na tekstach, a karta 3 – zadania w formule matury 2027 (polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE).
- Karty 4–7 to dwie kartkówki (po 15 minut), każda w grupach A i B. Karty 8–9 to sprawdzian (45 minut) w grupach A i B – te same typy zadań i ta sama punktacja, inne treści.
- Klucz na końcu zestawu zawiera odpowiedzi i zasady oceniania zadań otwartych w stylu CKE (co daje 1 pkt, a co 2 pkt).
- Osobny plik „Powtórka" zbiera najważniejsze pojęcia, lektury i konteksty, typowe błędy i test „Sprawdź się".

Materiał oryginalny. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: I.1.1–I.1.4, I.1.7–I.1.8, I.1.10–I.1.14, I.2.4, II.2.7, III.1.1, III.2.9. Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

PIERWSZA ŁAWKA

Romantyzm – przełom i ballady – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka

KARTA 1/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 14 pkt

PRZYPOMNIJ SOBIE

- **Ramy epoki.** Romantyzm europejski rozwija się od końca XVIII w. do połowy XIX w. (prekursorzy i twórcy: Goethe, Schiller, Byron). W Polsce za jego początek uznaje się rok **1822** – wydanie pierwszego tomu *Poezji* Adama Mickiewicza z *Balladami i romansami*, a za koniec – rok **1863** (wybuch powstania styczniowego). Najważniejsze dzieła powstały na emigracji po upadku powstania listopadowego (1831).
- **Spór klasyków z romantykami.** Jan Śniadecki w artykule *O pismach klasycznych i romantycznych* (1819) bronił rozumu, reguł i wzorców antycznych oraz krytykował upodobanie do fantastyki i ludowych wierzeń. Mickiewicz odpowiedział przedmową *O poezji romantycznej* do pierwszego tomu *Poezji* (1822) i balladą *Romantyczność*, którą odczytuje się jako manifest nowej poezji.

	Klasycy (oświecenie)	Romantycy
źródło poznania	rozum, doświadczenie, nauka („oko i szkiełko")	uczucie, intuicja, wiara („czucie i wiara")
wzór sztuki	antyk, reguły, czystość gatunków	oryginalność, swoboda, mieszanie gatunków
bohater	człowiek rozumny, obywatel	jednostka wybitna i samotna, człowiek z ludu
świat	uporządkowany, poznawalny	tajemniczy, pełen duchów i sił nadprzyrodzonych

- **Światopogląd romantyczny: irracjonalizm** (prawdę poznaje się sercem, nie tylko rozumem), **spirytualizm** (wiara w świat duchów), **ludowość** (lud jako strażnik tradycji i prawdy moralnej), **indywidualizm**, **historyzm**, zainteresowanie Wschodem (**orientalizm**), przyroda jako żywa, tajemnicza siła. Romantycy czerpali z filozofii niemieckiej: Johann Gottfried Herder widział w pieśniach ludowych wyraz ducha narodu, a Friedrich Schelling – w przyrodzie żywy, uduchowiony organizm.
- **Ballada** to gatunek **synkretyczny** – łączy cechy trzech rodzajów literackich: **epiki** (fabuła, narrator), **liryki** (emocje, rytm, rym, refren, apostrofy) i **dramatu** (dialogi, napięcie, scenki). Temat zwykle pochodzi z wierzeń ludowych; ważne są fantastyka, tajemnica, przyroda i ludowe poczucie sprawiedliwości: zbrodnia nie może pozostać bez kary.

Ballada	Co się dzieje	Sens
Romantyczność	Karusia rozmawia ze zmarłym przed dwoma laty Jasieńkiem; lud jej wierzy, starzec wyśmiewa, narrator staje po stronie ludu	spór o sposób poznania świata; manifest romantyzmu

Świtezianka	strzelec przysięga dziewczynie wierność, a potem łamie przysięgę dla pięknej nimfy – to ta sama dziewczyna; spotyka go kara	wierność i kara za wiarołomstwo; natura strzeże moralności
Lilije („z pieśni gminnej")	pani zabija męża i sieje lilie na jego grobie; bracia męża zabiegają o jej rękę; duch męża wraca w kościele	zbrodnia nie może zostać ukryta – sprawiedliwość dosięga winnych

- **Oda** – gatunek liryki wysokiej wywodzący się z antyku: pochwała osoby, idei lub wartości, styl podniosły (**patos**), apostrofy, wykrzyknienia, mitologizmy. *Oda do młodości* (1820) ma formę klasycystyczną, ale treść zapowiada romantyzm: młodość, zapał i wspólnota mają poruszyć stary świat (*„Dalej, bryło, z posad świata!"*). Wiersz zestawia młodość ze starością, wspólnotę z egoizmem „samolubów", zapał z ograniczonym rozumem.
- **Sonet** – 14 wersów: dwie strofy czterowersowe (**kwartety**) i dwie trzywersowe (**tercety**). Kwartety są zwykle opisowe, tercety – refleksyjne, często z **pointą** w ostatnim wersie. *Sonety krymskie* (1826, 18 sonetów) to zapis podróży wędrowca-pielgrzyma po Krymie: egzotyczna przyroda i ruiny budzą refleksję o przemijaniu, samotności i tęsknocie za Litwą.

PRZYKŁADY Z WYJAŚNIENIEM

Przykład 1. Wyjaśnij, dlaczego *Romantyczność* odczytuje się jako manifest romantyzmu.

Ballada pokazuje spór dwóch sposobów poznania: starzec ufa tylko temu, co zobaczy „oko" i „szkiełko" (rozum, nauka – postawa klasyków), a dziewczyna i lud – uczuciu i wierze. Narrator staje po stronie ludu i kończy wezwaniem *„Miej serce i patrzaj w serce!"*. Utwór ogłasza więc program nowej epoki: prawdę można poznać sercem, a prosty lud ma do niej dostęp.

Jak myśleć: manifest to utwór, który ogłasza program – wskaż strony sporu, stanowisko narratora i związek z epoką.

Przykład 2. Nazwij środek stylistyczny w wersie *„Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu"* (*Stepy akermańskie*) i określ jego funkcję.

To **metafora** (step nazwany „suchym oceanem") rozwinięta w dalszych wersach: wóz „jak łódka brodzi", łąki szumią jak fale, burzany są jak koralowe wyspy. Funkcja: oddaje bezkres stepu i zagubienie podróżnego, który – jak żeglarz – szuka drogi po gwiazdach.

Za co CKE daje punkt: za nazwę środka i za funkcję odniesioną do tekstu; ogólnik „ozdabia tekst" nie wystarcza.

Przykład 3. Wyjaśnij, czym różni się część opisowa od refleksyjnej w sonecie *Burza*.

Kwartety i pierwszy tercet opisują katastrofę statku i zachowanie ludzi (zerwane żagle, jęki, modlitwy, pożegnania). Ostatni tercet skupia się na jednym podróżnym i jego myśli: szczęśliwy jest ten, kto traci siły, umie się modlić albo ma się z kim pożegnać. Pointa ujawnia samotność bohatera – groźniejszą niż sama burza.

Przykład 4. Rozstrzygnij, czy *Oda do młodości* jest utworem klasycystycznym czy romantycznym. Uzasadnij odpowiedź.
Łączy cechy obu epok. Forma jest klasycystyczna: oda, patos, apostrofy, mitologizmy (aluzja do Heraklesa: Hydra, Centaury). Treść jest romantyczna: kult młodości i zapału, wezwanie do czynu wbrew granicom rozumu, idea wspólnoty. To utwór przełomu.
Jak myśleć: gdy tekst ma cechy obu stron alternatywy, rozstrzygnij z uzasadnieniem („w formie…, w treści…").

ZADANIA

Zadanie 1. Przyporządkuj cechy do epoki. Wpisz obok numeru właściwą literę. ___ / 5 pkt

1. zaufanie do rozumu i doświadczenia
2. wiara w świat duchów i ludowe wierzenia
3. wzorowanie się na regułach antycznych
4. kult uczucia i wyobraźni
5. swobodne łączenie cech różnych gatunków

a) klasycyzm (oświecenie)
b) romantyzm

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____

Zadanie 2. Uzupełnij zdania o sonecie. Skorzystaj z podanych wyrazów. ___ / 4 pkt

12 14 kwartety tercety pointa refren

1. Sonet liczy _____ wersów.
2. Dwie pierwsze strofy sonetu to czterowersowe _____.
3. Dwie ostatnie strofy sonetu to trzywersowe _____.
4. Zaskakujące zakończenie utworu, zamykające jego myśl, to _____.

Zadanie 3. Który utwór Adama Mickiewicza **nie jest balladą? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.** ___ / 1 pkt

A. *Romantyczność* **B.** *Lilije* **C.** *Świtezianka* **D.** *Oda do młodości*

Zadanie 4. Oceń prawdziwość zdań. Wpisz P (prawda) albo F (fałsz). ___ / 4 pkt

1. Ballada łączy cechy epiki, liryki i dramatu.	**P**	**F**
2. Romantycy uważali lud za strażnika prawdy moralnej.	**P**	**F**
3. Starzec w *Romantyczności* wierzy, że duch Jasieńka jest przy dziewczynie.	**P**	**F**
4. Za początek polskiego romantyzmu uznaje się wydanie *Ballad i romansów*.	**P**	**F**

Romantyzm – przełom i ballady – ćwiczenia

Ćwiczę umiejętności z działu

KARTA 2/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 25 pkt

Zadanie 1. Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.

___ / 8 pkt

Adam Mickiewicz, *Romantyczność* (fragment)

[…]
Źle mnie w złych ludzi tłumie:
Płaczę, a oni szydzą;
Mówię, nikt nie rozumie:
Widzę, oni nie widzą!

Śród dnia przyjdź kiedy… To może we śnie?
Nie, nie… trzymam ciebie w ręku,
Gdzie znikasz, gdzie mój Jasieńku?
Jeszcze wcześnie, jeszcze wcześnie!

Mój Boże! kur się odzywa,
Zorza błyska w okienku.
Gdzie znikłeś! ach! stój Jasieńku!
Ja nieszczęśliwa!" —

Tak się dziewczyna z kochankiem pieści,
Bieży za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na krzyk boleści,
Skupia się ludzi gromada.

„Mówcie pacierze! — krzyczy prostota —
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!"

I ja to słyszę, i ja tak wierzę,
Płaczę i mówię pacierze.
— „Słuchaj dzieweczko!" — krzyknie śród zgiełku
Starzec, i na lud zawoła:
„Ufajcie memu oku i szkiełku,
Nic tu nie widzę dokoła.

— Duchy karczemnej tworem gawiedzi,
W głupstwa wywarzone kuźni;
Dziewczyna duby smalone bredzi,
A gmin rozumowi bluźni".

Adam Mickiewicz, *Romantyczność*, [w:] *Ballady i romanse*; tekst według wolnelektury.pl (domena publiczna).

1.1. Wymień trzy postawy wobec zachowania dziewczyny przedstawione we fragmencie. Przy każdej wskaż, kto ją reprezentuje. ___ / 3 pkt

1.2. Wyjaśnij, co symbolizują „oko i szkiełko", którym ufa starzec. ___ / 1 pkt

1.3. Wypisz dwa wyrazy lub wyrażenia, którymi starzec ocenia lud i dziewczynę. Określ ich zabarwienie. ___ / 2 pkt

1.4. Na podstawie pierwszej strofy fragmentu wyjaśnij, jak dziewczyna postrzega swoje położenie wśród ludzi. ___ / 2 pkt

Zadanie 2. Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania. ___ / 5 pkt

Adam Mickiewicz, *Stepy akermańskie*

Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi,
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu.

Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurhanu;
Patrzę w niebo, gwiazd szukam przewodniczek łodzi;
Tam z dala błyszczy obłok? tam jutrzenka wschodzi?
To błyszczy Dniestr, to weszła lampa Akermanu.

Stójmy! — Jak cicho! — Słyszę ciągnące żurawie,
Których by nie doścignął źrenice sokoła;
Słyszę, kędy się motyl kołysa na trawie,

Kędy wąż śliską piersią dotyka się zioła.
W takiéj ciszy — tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy. — Jedźmy, nikt nie woła!

Adam Mickiewicz, *Stepy akermańskie*, z cyklu *Sonety krymskie*; tekst według wolnelektury.pl (domena publiczna).

2.1. Podziel sonet na część opisową i refleksyjną. Podaj, które strofy należą do każdej części, i określ, czego dotyczą. ___ / 2 pkt

2.2. Wypisz z sonetu dwa wyrażenia, które wiążą opis stepu z żeglugą morską. ___ / 1 pkt

2.3. Wyjaśnij, jak rozumiesz ostatnie zdanie sonetu: „Jedźmy, nikt nie woła!”. ___ / 2 pkt

Zadanie 3. Przyporządkuj hasła do stanowisk w sporze klasyków z romantykami. Wpisz je do właściwej kolumny. ___ / 6 pkt

rozum i doświadczenie uczucie i intuicja wzorce antyczne i reguły
ludowość i fantastyka jasność i harmonia formy swoboda formy i mieszanie gatunków

klasycy	romantycy

Zadanie 4. Przyporządkuj balladom ich motyw przewodni. Wpisz obok numeru właściwą literę. Jeden motyw jest zbędny. ___ / 3 pkt

1. *Romantyczność*
2. *Świtezianka*
3. *Lilije*

a) zbrodnia żony, która nie może uciec przed karą
b) złamana przysięga wierności i kara wymierzona przez siły natury
c) miłość silniejsza niż śmierć i spór o to, czy wierzyć uczuciom
d) ojciec ocalony dzięki modlitwie dzieci

1 ____ 2 ____ 3 ____

Romantyzm – przełom i ballady – zadania typu maturalnego

KARTA 3/9

Polecenia i punktacja jak na maturze 2027

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 11 pkt

Zadanie 1. Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania. ___ / 3 pkt

Adam Mickiewicz, *Burza*

Zdarto żagle, stér prysnął, ryk wód, szum zawiei,
Głosy trwożnéj gromady, pomp złowieszcze jęki,
Ostatnie liny majtkom wyrwały się z ręki,
Słońce krwawo zachodzi, z niém reszta nadziei.

Wicher z tryumfem zawył; a na mokre góry,
Wznoszące się piętrami z morskiego odmętu,
Wstąpił geniusz śmierci i szedł do okrętu,
Jak żołniérz, szturmujący w połamane mury.

Ci leżą na pół martwi, ów załamał dłonie,
Ten w objęcia przyjaciół żegnając się pada,
Ci modlą się przed śmiercią, aby śmierć odegnać.

Jeden podróżny siedział w milczeniu na stronie
I pomyślił: szczęśliwy, kto siły postrada,
Albo modlić się umié, lub ma z kim się żegnać.

Adam Mickiewicz, *Burza*, z cyklu *Sonety krymskie*; tekst według wolnelektury.pl (domena publiczna).

1.1. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podróżny z ostatniej strofy różni się od pozostałych pasażerów, ponieważ ___ / 1 pkt

A. jest samotny – nie ma sił, wiary ani bliskich, z którymi mógłby się pożegnać.

B. jako jedyny zachowuje nadzieję, że statek ocaleje.

C. jest kapitanem i czuje się winny katastrofy.

D. modli się najgoręcej, aby odegnać śmierć.

1.2. Nazwij środek stylistyczny zastosowany w wersach 7–8 i określ jego funkcję. ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Kartkówka 1: ballady i spór klasyków z romantykami – grupa A

15 minut · 9 pkt

KARTA 4/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 9 pkt

Zadanie 1. Uzupełnij zdania dotyczące ballady *Świtezianka*. ___ / 3 pkt

1. Strzelec przysięga dziewczynie wierność przy świętym blasku _____.
2. Akcja rozgrywa się nad jeziorem _____.
3. Za karę dusza strzelca ma cierpieć przez tysiąc lat pod _____.

Zadanie 2. Który element ballady pochodzi z dramatu? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. opowiadanie o zdarzeniach przez narratora
B. dialogi postaci i napięcie jak w scenie
C. wyrażanie uczuć w apostrofach
D. rytm, rym i refren

Zadanie 3. Oceń prawdziwość zdań. Wpisz P (prawda) albo F (fałsz). ___ / 3 pkt

1. Jan Śniadecki bronił w sporze stanowiska klasyków.	**P**	**F**
2. Romantycy uważali, że poeta musi ściśle przestrzegać reguł gatunków.	**P**	**F**
3. Przedmowa *O poezji romantycznej* poprzedzała pierwszy tom *Poezji* Mickiewicza.	**P**	**F**

Zadanie 4. Wyjaśnij, jaką rolę w *Świteziance* odgrywają przyroda i siły nadprzyrodzone. ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Sprawdzian: Romantyzm – przełom i ballady – grupa A

KARTA 8/9

45 minut · 31 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 31 pkt

Zadanie 1. Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania. ___ / 5 pkt

Adam Mickiewicz, *Pielgrzym*

U stóp moich kraina dostatków i krasy,
Nad głową niebo jasne, obok piękne lice;
Dlaczegoż stąd ucieka serce w okolice
Dalekie i — niestety! jeszcze dalsze czasy?

Litwo! piały mi wdzięczniéj twe szumiące lasy,
Niż słowiki Bajdaru, Salhiry dziewice;
I weselszy deptałem twoje trzęsawice,
Niż rubinowe morwy, złote ananasy.

Tak daleki, tak różna wabi mię ponęta;
Dlaczegoż roztargniony wzdycham bez ustanku
Do téj, którą kochałem w dni moich poranku?

Ona w lubéj dziedzinie, która mi odjęta,
Gdzie jéj wszystko o wiernym powiada kochanku,
Depcąc świeże me ślady czyż o mnie pamięta?

Adam Mickiewicz, *Pielgrzym*, z cyklu *Sonety krymskie*; tekst według wolnelektury.pl (domena publiczna).

1.1. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
W sonecie *Pielgrzym* zestawienie „krainy dostatków i krasy" z Litwą służy ukazaniu ___ / 1 pkt

A. zachwytu wędrowca, który postanawia na zawsze zostać na Krymie.

B. krytyki Litwy jako kraju ubogiego i nieciekawego.

C. radości z podróży, która pozwala zapomnieć o przeszłości.

D. tęsknoty wędrowca, dla którego ojczyzna jest cenniejsza od egzotycznego piękna.

1.2. Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią pytania w sonecie. ___ / 2 pkt

1.3. Wskaż jedno podobieństwo między zakończeniem *Pielgrzyma* a pointą *Stepów akermańskich*. Uzasadnij odpowiedź. ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Romantyzm – przełom i ballady – kartkówki, sprawdzian, powtórka – język polski, kl. 2 LO (zakres podstawowy)

Podgląd pokazał 11 z 34 stron. Pełna wersja: 34 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Romantyzm – przełom i ballady – najważniejsze wiadomości – 4 zadania, 14 pkt
- Karta 2: Romantyzm – przełom i ballady – ćwiczenia – 5 zadań, 25 pkt
- Karta 3: Romantyzm – przełom i ballady – zadania typu maturalnego – 5 zadań, 11 pkt
- Karta 4: Kartkówka 1: ballady i spór klasyków z romantykami – grupa A – 4 zadania, 9 pkt
- Karta 5: Kartkówka 1: ballady i spór klasyków z romantykami – grupa B – 4 zadania, 9 pkt
- Karta 6: Kartkówka 2: „Oda do młodości" i „Sonety krymskie" – grupa A – 4 zadania, 9 pkt
- Karta 7: Kartkówka 2: „Oda do młodości" i „Sonety krymskie" – grupa B – 4 zadania, 9 pkt
- Karta 8: Sprawdzian: Romantyzm – przełom i ballady – grupa A – 8 zadań, 31 pkt
- Karta 9: Sprawdzian: Romantyzm – przełom i ballady – grupa B – 8 zadań, 31 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości i pokazuje wzorcowe odpowiedzi z komentarzem.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/polski-liceum-klasa-2-dzial-01-romantyzm-przelom-i-ballady